

ERIKA TURUNEN ammentaa ideoita ooppera- ja tanssipuvustuksiin niin muodin haute couturesta kuin omista muistoistaan.

Puvustuksen taikuri

Pöydällä Erika Turusen edessä on lyijykynäpiirustuksia asuista eri vuosikymmeniltä 1920-luvulta 2000-luvulle. Ampiaisvyötäröisten naisten kuvien alla on näytelikköjä, kuvia 50-luvun lehdistä ja muistiinpanoja: "Yleislakko, Porkkalan palautus, Kekkonen, Pekka ja Pätkä, Olavi Virta..." Papereihin on luonnosteltu lauaintaina Savonlinnassa ensi-iltansa saavan *Isän tyttö* -oopperan rooliasuja.

Olli Kortekankaan säveltämä ooppera kuvaa yhden perheen kautta Suomen historiaa. Pukujen tyyli on realistinen – toisin kuin pukusuunnittelija Erika Turusen töissä yleensä.

– Minun on pitänyt hillitä itseäni, se on ollut vaikeaa, Turunen nauraa.

Erika Turunen, 40, tunnetaan mielikuvituksellisista puvustuksista. Asut ovat taidetta itsessään: ne ovat runollisia, veistoksellisia, salahauskia tai vain henkeä salpaavan kauniita. Ja Turusen töitä on nähnyt lähes jokainen: hän suunnitteli Euroviisuihin juontajille iltapukuja ja sirkus- ja tanssiesitysten 90 fantasiapukua.

Turuselle televisiotyö oli silti vain syrjähyppy. Pätyökseen hän johtaa Kansallisoopperan puvustoa, jossa työskentelee 30 ihmistä.

Nyt Erika Turunen istuu Tero Saarisen ryhmän tiloissa Aleksanterin teatterissa. Hän on tehnyt töitä ryhmän kanssa vuosia, ja teoksia on ylistetty *New York Timesia* myöten. Rekilla roikkuu varikkaita pukuja: ne pitää tarkistaa, sillä elokuussa täällä nähdään ryhmän Stravinskylta, eli *Hunt-* ja *Petrushka*-teokset.

Kuulijaa huimaa, kun Erika Turunen listaa kevään töitään: *Jorma Uotisen Kevätuhri*, Saarisen *Georgia* Göteborgissa, *Punainen viiva* Kansallisoopperassa... Turusella on hyvät hermot, mutta hänkin menetti välillä yönensä.

– Tyynyä vasten kävi suhina, kun hiukset nousivat aamuyön tunteina pystyyn.

Ideat | Koppeja ilmasta

Piirrettävää riittää: esimerkiksi *Isän tyttö* -oopperaa varten tarvittiin noin 270 pukua. Usein pukujen ideointi alkaa teoksen musiikista. Erika Turunen etsii ideoita lehdistä, netistä ja kirjoista. Hän seuraa muotia, elokuvia ja lukee kirjoja, että "tietäisi missä mennään". Joskus ideat syntyvät väärin näkemisestä:

– Saatan katsoa kadulla, että onpa jännä: takki jossa on uloke! Kun ihminen tulee lä-

hemmaksi, huomaaan että ai se olikin tumma takki ja musta laukku.

Nykytanssiteoksissa pukuja aletaan miettiä usein jo, kun musiikkia tai koreografiaa ei vielä ole. Ehkä siksi nykytanssi on Turusen "lempilapsi": tekijät luovat tyhjästä oman maailman.

– Se on kuin ottaisi koppeja ilmasta, Erika Turunen sanoo.

Kollegat | Kuin perhettä

Mitä se tarkoittaa käytännössä? Esimerkistä käy *Borrowed light* -teos, joka käsittelee uskonnollisuutta ja pyhyyttä. Turunen kertoo, että alkuun hän, Tero Saarinen ja valosuunnittelija Mikki Kunttu vain puhuivat, tuntikausia.

Tero Saarinen oli innostunut vanhakantaisen uskonnollisen Shakers-yhteisön musiikista, mutta kolmikko ammensi omista mielikuvistaan: Miltä tuntuu kuulua yhteisöön, entä miltä jäädä sen ulkopuolelle? Erika Turunen ajatteli kortteja, mustiin verhoutuneita vanhan kansan hahmoja, olemuksen ankaruutta ja jämpejä kenkiä joiden korot kopisivat puulattiaa vasten.

– Mietin myös omia opiskeluaikojani, sitä ulkopuolisuuden tunnetta. Kun ollaan tarpeeksi läheisiä, tekemiseen voi keskittyä koko varallolla. Et ole pelkoa siitä, onko idea tarpeeksi hyvä ja uskaltaako jotakin sanoa ääneen.

Saarisen kokoama huippuammattilaisten joukko on kuin perhe. Kerran koko porukka sai residenssin vanhasta nunnaluostarista Italian Civitanovasta, jossa työstiin uutta teosta. Perheet lähtivät mukaan: iltaisin syötiin yhdes-

Keväällä oli niin kiire, että tyynyä vasten kävi suhina, kun hiukset nousivat aamuyöllä pystyyn."

PUKUSUUNNITTELIJA
Erika Turunen on suunnitellut esimerkiksi Tero Saarién Petrushka-teoksen värikkäät puvut.

1. Luonnoksia Isän tyttö -oopperaan 2. Tero Saarisen Hunt 3. Luonnoksia Prinsessa Ruusunen -balettiin 4. Borrowed Light

Työssä olen vahvojen persoonien kanssa tekemisissä, joten itsekään ei voi olla ihan ohkanen ihminen.”

sa ja viikonloppuisin retkeiltiin lähiseudulla. Turunen kertoo, että ompelijat ovat hänen "läsiensä järke".

– Voin kuvailla Anne Koskelalle pukua, joka "ois niin kuin lapsuuden jäätelökone josta purkautuis sellaisia juttuja". Puolentoista tunnin kuluttua hän on jo ommellut osia malliksi. Sitä ei keskustella jostain rintalaskoksesta!

Vaativuutta riittää: esimerkiksi Hunt-teoksen veistoksellisen hameen piti leijaila katos- ta esintyjän ylle, toimia valkokankaana Mari- ta Liulian multimedialeksi sekä auita veltä siiviksi. Turunen paljastaa, että ihme syntyi tyl- listä, nylonista, liumaliinasta, silkkiorganzasta, kellon jousesta ja muutamasta puuhelmestä.

– Puku on ommeltu jo toiseen kertaan, sil- lä teosta on esitetty 29 maassa, eikä Tero aina muista laittaa pukua heti henkariin.

Kutsumus | Lepattavat siivet

Erika Turunen "musiikillinen yleissivistys" on perua lapsuuden käyrätorvitunneilta Raumalla. Aikuiskoulutuksen parissa työskentelevä isä ja laboratorionhoitaja-äiti suhtautuivat harrastuk- siin terveen kannustavasti.

Turunen vierastaa ajatusta, että pienten las- ten pitäisi harrastaa tavoitteellisesti. Hän itse löysi oman juttunsa vasta 15-vuotiaana Rau- man kuvataidekoulussa. Kuvanveistäjä Kerttu Horila näki tytön "selässä lepattavat siivet".

– Hän sanoi, että "tänne ei sitten jää". Sitä tuli kaikkivarpaisuuden tunne, sitä lähti silmät palaen kohti määrittelemätöntä "jotain".

Turunen opiskeli pukusuunnittelua Taide- teollisessa korkeakoulussa 80-luvulla, jolloin

monet halusivat suunnitella Lohdalle, P.T.A. lle tai Marimekille. Turunen teki töitä ensin Sibe- lius-Akatemian oopperastudiolle, myöhemmin Kansallisoopperalle. Hän oli 28-vuotias, kun hänet valittiin puvuston johtoon.

Ammatinvalintaa ei ole tarvinnut kyseen- alaistaa. Hän itse muistaa yhä, kuinka suuri elä- myks lapsena oli vaikka operetti Mustalaisruhi- nas ja valkoinen hevonen.

– Ajattelen sitä hetkeä, kun teatterin verhot avataan ja yleisöstä kuuluu se: "Aah!"

Jaksaminen | Elämäntapaintiaani

Erika Turunen kuvailee työtahtiaan "elämänta- paintiaanin hommaksi".

– En tiedä kestävätkö työajat päivänvaloa.

Arkisin Erika Turunen tekee ensin työpäivän Kansallisoopperassa, siis kaikkea budjettien laskemisesta pukujen sovittamiseen. Illalla ko- tona hän vetää villasukat jalkaan ja alkaa miet- tiä "omia juttujaan", niitä muita töitä.

Nyt 12-vuotias Julius ja 13-vuotias Julia än- kevät lautasineen tai laksykirjoineen samaan pöytään ja tokaisevat, että "Ai taasko sä piir- rät". Pienempinä lapset leikkivät tikkulaatikos- sa tai seikkailivat oopperan kellarissa.

– Heille Tero Saarinen ja Kenneth Kvarn- ström ovat ne tyypit, jotka osaavat pursottaa leipää hienosti hampaiden välistä!

Turunen sanoo, että työssä auttavat "maito- hermot". Ammattilaisuuteen kuuluu myös hy- vä itsetunto: kiukutella ei voi, vaikka puvut pi- täisi muuttaa viimeisellä viikolla.

Joskus taakkaa on kyllä ollut liikaa. Pari vuotta sitten yksityiselämässä tapahtui vaikeita

asioita, eikä Erika Turunen tuntenut olevansa paras esimies. Hän jäi vuoden virkavapaalle.

– Kun on jäänyt rattaiden pyörien alle puris- tuksiin, täytyy uskaltaa hypätä välillä pois.

– Mutta työssä joudun olemaan vahvojen persoonien kanssa tekemisissä, joten itsekään ei voi olla kovin ohkanen ihminen.

Vastapaino | Jauheliha-kastiketta

Työn vastapaino on arki, "kukkapenkin rap- satus kotipihalla Munkkiniemessä, jauheliha- kastike ja lapset". Työ unohtuu ystävien kans- sa, kävelylenkeillä, skootteriajeluilla, antiikki- tai romukauppoja kolutessa – tai ompelemalla rottinkikahvaista käsilaakkuja.

Erika Turunen arvostaa myös niin tyhjiä het- kiä, että "päässä tuulee". Tilaan pääsee parhai- ten mökillä Turun saaristossa, kun laustelelee päiväkausia yöpaidassa ja kumisaappaissa.

– Haluan, että lapsilla on aikaa myös vain ol- la, ettei koko ajan ole ohjelmaa tai elämyksiä. Joskus pitää olla myös tylsää.

Unelma | Kiireettömyys

Mistä Erika Turunen haaveilee? Ura on kan- sainvälinen jo nyt – työ vie milloin Kööpenha- minaan, milloin Rio de Janeiroon. Syksyllä hän alkaa suunnitella Tero Saarisen ja Mikko Kun- tun kanssa uutta teosta, jonka lähtökohta on kauhuperhe. Suurimmat haaveet taitavat liit- tyäkin kiireettömyyteen:

– Olemme vuosia haaveilleet Mikin kanssa, että olisi aikaa leikkiä, kehittää rauhassa uusia juttuja, sellaista outoa valo- ja pukuliimä, jol- laista ei ole ennen ollut olemassakaan. ■

■ ISÄN TYTTÖ -OOPPERAN KANTAESTIYS 7.7. SAVONLINNAN OOPPERAJUHLILLA | TERO SAARISEN HUNT JA PETRUSHKA ALEKSANTERIN TEATTERISSA 2.-19.8.